

ПЕРЕВЛАШТУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЛАНДШАФТІ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ: ІДЕОЛОГІЇ ДЕКОМУНІЗАЦІЙНОГО ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ

Наталя Кудрявцева

Херсонський національний технічний університет
ORCID: 0000-0001-7641-9543

<https://doi.org/10.36169/2227-6068.2020.01.00004>

Анотація: Цю емпіричну розвідку присвячено ідеологіям декомунізаційних перейменувань, властивим членам робочої групи, утвореної з метою вироблення пропозицій з перейменування міських об'єктів у ході декомунізації 2015 р. Висловлені групою мотиви щодо здійснення перейменувань, а також відповідні топонімічні номінації розглядаються в межах соціо-ономастичного підходу, який включає задіяння соціолінгвістичного поняття мовної ідеології, трансформованого з погляду на мову у погляд на мовну форму, тобто топонім. З цього випливає припущення про те, що процеси, які структурують ідеології мови — іконізація, рекурсивність і стирання — так само структурують топонімічні ідеології, або ідеології найменувань. Спираючись на аналіз списку запропонованих членами групи варіантів перейменування, а також дані, отримані в результаті анкетування та глибинних інтерв'ю, я виявляю ставлення членів групи як до окремих урбанонімів, так і до декомунізаційного перейменування як такого, що відбувалося конкретно в межах південно-східного українського міста Кривий Ріг. Інтерпретацію цих результатів, які включають зокрема ставлення до топонімів, запропонованих місцевою владою та Українським інститутом національної пам'яті, а також оцінку власних рекомендацій щодо перейменувань, надано в термінах сформульованої моделі топонімічних ідеологій. У висновках йдеться про те, що це декомунізаційне перейменування постає як переконструювання національної ідентичності, а основними мотивами неймінгу є індивідуалізація та бажання запобігти новим можливим перейменуванням, що віддзеркалено в домінуванні топографічних найменувань, топонімічній іконізації періодів, пов'язаних безпосередньо з історією міста, а також скороченні політичних і військових назв.

Ключові слова: топоніміка, урбаноніми, перейменування, ідентичність, ідеологія, декомунізація, Україна

Повна версія статті доступна англійською мовою.

Бібліографія:

- Azaryahu, Maoz. (1997). German reunification and the politics of street names: the case of East Berlin. *Political Geography* 16(6): 479–493.
- Azaryahu, Maoz. (2009). Naming the past: the significance of commemorative street names. In *Critical toponymies: the contested politics of place naming*, Berg, Lawrence D. & Vuolteenaho, Jani (eds). Farnham: Ashgate, 53–70.
- Azaryahu, Maoz. (2011). The critical turn and beyond: the case of commemorative street naming. *ACME: An International E-journal for Critical Geographies* 10(1): 28–33.
- Basso, Keith. (1996). *Wisdom sits in places: landscape and language among the western Apache*. Albuquerque: University of New Mexico Press.
- Berezkina, Maimu. (2016). Linguistic landscapes and inhabitants' attitudes to place-names in multicultural Oslo. In *Names and naming: people, places, perceptions and power*, Puzey, Guy & Kostanski, Laura (eds.) Bristol: Multilingual Matters, 120–136.
- Berg, Lawrence D. & Vuolteenaho, Jani (eds). (2009). *Critical toponymies: the contested politics of place naming*. Burlington, VT: Ashgate Publishing Company.
- Bucher, Slavomir, Matlovič, René, Lukáčová, Alena, Harizal, Barbora, Matlovičová, Kvetoslava, Kolesárová, Jana, Čermáková, Lenka & Michalko, Miloslav. (2013). The perception of identity through urban toponyms in the regional cities of Slovakia. *Anthropological Notebooks* 19(3): 23–40.
- David, Jaroslav. (2013). Street names – between ideology and cultural heritage. *Acta Onomastica* 54: 1–8.
- Field, Margaret C. & Kroskrity, Paul V. (2009). Introduction: Revealing native American language ideologies. In *Native American language ideologies: beliefs, practices and struggles in Indian country*, Kroskrity, Paul V. & Field, Margaret C. (eds). Tucson: The University of Arizona Press, 3–28.
- Gill, Graeme. (2005). Changing symbols: the renovation of Moscow place names. *The Russian Review* 64(3): 480–503.
- Gnatiuk, Oleksiy. (2018). The renaming of streets in post-revolutionary Ukraine: regional strategies to construct a new national identity. *AUC Geographica* 53(2): 119–136.
- Gomaniuk, Mykola. (2017). Dekomunizacijni modeli perejmenuvannya naselenykh punktiv pivdnya Ukrayiny (na prykladi Xersons'koyi oblasti) [from Ukr.: Decommunization patterns of place renaming in the south of Ukraine (a case study of Kherson region)]. *Naukovyj visnyk Khersons'koho derzhavnoho universytetu* [from Ukr.: Kherson State University scientific bulletin] 6: 30–37.
- The Law of Ukraine. (2015a). Zakon Ukrayiny “Pro zasudzhennya komunistychnoho ta nacional-socialistychnoho (nacysts'koho) totalitarnyx rezhymiv v Ukrayini ta zaboronu propahandy yix symboliv” [from Ukr.: The Law of Ukraine “On the censure of the communist and national-socialist (Nazi) totalitarian regimes in Ukraine and the prohibition of propaganda of their symbols”]. *Zakonodavstvo Ukrayiny*, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19> (accessed 12 March 2020).
- The Law of Ukraine. (2015b). Zakon Ukrayiny “Pro pravovyj status ta vshanuvannya pam'yati borciv za nezalezhnist' Ukrayiny u XX st.” [from Ukr.: The Law of Ukraine “On the legal status and commemoration of the strugglers for Ukraine's independence in the XX century”]. *Zakonodavstvo Ukrayiny*, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-19> (accessed 12 March 2020).
- Irvine, Judith T. (1989). When talk isn't cheap: language and political economy. *American Ethnologist* 16(2): 248–67.
- Irvine, Judith T. & Gal, Susan. (2000). Language ideology and linguistic differentiation. In *Regimes of language: ideologies, politics, and identities*, Kroskrity, Paul V. (ed.). Santa Fe: School of American Research Press, 35–84.

- Korotaiev, Oleksandr. (2017). Analiz procesu dekomunizaciyi u Kryvomu Rozi [from Ukr.: The analysis of the decommunization process in Kryvyi Rih]. In *Kryvorizhzhya: pohliad u mynule* [from Ukr.: Kryvorizhzhia: a glance in the past], Pechenina, Natalia, Tarasov, Andrii, Shliakhtych, Roman & Finicheva, Viktoriia (red.). Kryvyi Rih: Kryvyi Rih State Pedagogical University Press, 134–144.
- Kostanski, Laura. (2009). 'What's in a name?': place and toponymic attachment, identity and dependence: a case study of the Grampians (Gariwerd) National Park name restoration process. *Semantic Scholar*, <https://www.semanticscholar.org/paper/%27What%27s-in-a-name%27-%3A-place-and-toponymic-identity-%3A-Kostanski> (accessed 5 December 2019).
- Light, Duncan. (2004). Street names in Bucharest, 1990-1997: exploring the modern historical geographies of post-socialist change. *Journal of Historical Geography* 30(1): 154–172.
- Light, Duncan, Nicolae, Ion & Suditu, Bogdan. (2002). Toponymy and the communist city: street names in Bucharest 1948-1965. *GeoJournal* 56(2): 135–144.
- Melnyk, Oleksandr. (2015). *Naseleni miscya Kryvorizhzhya (1750-1925): Kryvoriz'kyj i Shyroktivs'kyj rajony Dnipropetrovs'koyi oblasti* [from Ukr.: Settlements of Kryvorizhzhia (1750-1925): Kryvyi Rih and Shyroke neighbourhoods of Dnipropetrovsk region]. Kryvyi Rih: [without publ.].
- Palonen, Emilia. (2008). The city-text in post-communist Budapest: street names, memorials, and the politics of commemoration. *GeoJournal* 73(3): 219–230.
- Pavlenko, Aneta. (2011). Language rights versus speaker's rights: on the applicability of Western language rights approaches in Eastern European contexts. *Language Policy* 10(1): 37–58.
- Pavlenko, Iryna. (2018). Urbanonimy yak zasib formuvannya istorichnoyi pam'yati [from Ukr.: Urbanonyms as a means of shaping historical memory]. *Visnyk Zaporiz'koho nacional'noho universytetu* [from Ukr.: Zaporizhzhia National University bulletin] 2: 58–66.
- Pipitone, Kaitlin E. (2019). *Mapping Ideologies: Place Names in Glacier National Park. Graduate student theses, dissertations, and professional papers*, <https://scholarworks.umt.edu/etd/11393> (accessed 28 November 2019).
- The Order. (2016). Rozporyadzhennya holovy Dnipropetrovs'koyi obldierzhadministraciyi "Pro perejmenuvannya toponimiv u naselenyx punktax oblasti" (dodatok 4) [from Ukr.: The order of the head of Dnipropetrovsk regional state council "On the renaming of toponyms in the settlements of the region (attachment 4)], http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/DN160098.html (accessed 12 December 2019).
- Stipersky, Zoran, Lorber, Lučka, Heršak, Emil, Ptaček, Pavel, Gorka, Zygmunt, Koloś Arkadiusz, Lončar, Jelena, Faričić Josip, Miličević Mirjana, Vujaković, Ana & Hruška, Anita. (2011). Identity through urban nomenclature: eight central European cities. *Geografisk Tidsskrift – Danish Journal of Geography* 111(2): 181–194.
- Viatrovych, Volodymyr, Shpak, Alina, Tylishchak, Volodymyr, Riabenko, Serhii, Hromenko, Serhii, Korolenko, Bohdan, Podobied, Pavlo, Budko, Serhii, Maiorov, Maksym, Karetnikov, Ihor & Horobets, Serhii (red.). (2015). *Dekomunizaciya: shho i chomu perejmenovuvaty j demontuvaty* [from Ukr.: Decommunization: what and why rename and dismantle]. Kyiv: Ukrainian Institute for National Memory.
- Woolard, Kathryn A. & Schieffelin, Bambi B. (1994). Language ideology. *Annual Review of Anthropology* 23: 55–82.